

Úvodník:

Co se změnilo?

Je to už dávno, co dlouhovlasý P.K. chodíval do Knihkupectví Malina a obhlížel poezii. Kudrnatý J.H. sledoval hřbety filozofických spisů, R.K. kdesi v beskydských lesích pronásledoval své sny. J.CH. v knihkupectví hovořil s P.K. a J.H.; D.M. obhlížel a sledoval, co obhlížejí a sledují P.K. a J.H. Pak se jednoho dne sešli J.H., P.K., R.K., J.CH. a D.M. ve vsetínské restauraci U Lva a vznikly Texty. Trvají už pět let a nějaký měsíc.

V průběhu těch let změnil P.K. několikrát účes, nepravidelně střídal absolutní bezvlasí s neudržovaným intelektuálním porostem. J.H. měnil tvar bradky, většinou však její obrysy kopírovaly mapu Gaskoňska. J.CH. se v obličejí přece jen trochu zakulatil a své dlouhé vlasy si už nestahuje do gumičky levou rukou, ale rukou pravou. R.K. si přisvojil žurnalistickou netrpělivost a třepe mezi diářem a mobilem. D.M. stárne. P.K., J.CH. a R.K. jsou už Mgr., J.H. bude Mgr. snad dříve, než vyjdou Texty č. 21. Reální Mgr. a Mgr.-čekatel už dávno nemají jenom Texty. P.K. má N.L., J.H. má L.S., J.CH. má A.L., R.K. určitě také někoho má, je ale daleko a je málo sdílný. N.L., L.S. a A.L. jsou slečny, a to slečny hezké a inteligentní. Se zdvojením zakladatelů Textů by se dalo předpokládat, že v restauraci U Lva ve Vsetíně ubude volných míst a přibude hostů. Je to ale naopak. Účastníci pátečních sezení se rozprostřeli po celé Moravě a většinou sedí v úplně jiných hospodách. Jeden z nich dokonce v pražských! Většinou osamocně sedí U Lva pouze D.M. a vzpomíná na sjednocující motiv kterýchsi červených Textů, jenž zaujal svorně P.K., J.H., J.CH. i R.K.: nádherně do bronzova zbarvená letní záda dívky, po které nezbyly ani iniciály. To už je všechno pryč. A vlastně se nic nezměnilo! Texty jsou stále tady! Dobrou četbu, věrný čtenáři!

D. M.

Vendryňský poetický magazin

Vojtěch Kučera, Slezská 781, 756 61 Třinec
adalbert.weles@centrum.cz

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: Co se změnilo? __2

poezie

Tomáš T. Kůs: hlášení, jedenáctá, počty, vzpomínka __14_15

Jakub Chrobák: Balada __27

Gabriel Pleska: *** __28

próza

Jakub Grombř: Podzim s vůní merkaptanu __4_7

Stanislav Zatloukal: Zásilka bdělé múzy __8_11

Miloš Juříčka: Imaginace __26_27

překlad

Gergely Péterfy: Strana AB __12_13

comics

Michal Jareš: __16_17

z archivu

Mojmír Trávníček: Odesílatel Ivan Diviš __29_31

rozhovor:

Dalibor Malina: Rozhovor s Michalem Novotným __18_20

recenze

Dalibor Malina: Jistý pan G. v rukou básníka __20_22

Pavel Kotrla: Nenaplněné očekávání __22_23

René Kočík: Smrdí to tady Dněprem __24_25

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla
Bystřička 267
756 24
tel. (0657) 643 567
pkotrla@atlas.cz

Knihkupectví Malina
Dolní náměstí 344
755 01 Vsetín
tel. (0657) 619 531
knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 21, ročník VI., šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina, redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík, Dalibor Malina; registrace u referátu kultury OkÚ Vsetín pod číslem VS-044/1999, internetová adresa: www.inext.cz/texty

PODZIM S VŮNÍ MERKAPTANU

Jakub Grombář

Motto:

„Kulturní lidé jsou jenom lesknoucí se nečistá pěna, která pluje na povrchu hluboké řeky výroby.“

sir Winston Leonard Spencer Churchill

Seděl ve vlaku, který se nepříliš energicky plazil přes slavné slavkovské bojiště k východu, a zarputile hleděl z okna. Návštěva u známých ve velkoměstě přerostla v dlouhou, patřičně zalívanou popůlnoční diskusi o stavu světa, která se na jeho fyzickém stavu patřičně podepsala, čili byl nevyspalý a bolel ho poněkud žaludek.

Trať byla lemována množstvím urostlých topinambur se žlutými květy, rozbahněným polem rozvázně projížděl traktor. Leoš se ponořil do útržkovitých vzpomínek na včerejší večírek. Seděl s nimi u stolu nějaký typický drsný mladý nezávislý a vedl přemoudré řeči.

„Odkud ty vlastně jsi?“ zeptal se ze zdvořilosti a také aby odvedl hovor kloudnějším směrem.

„Z Tišnova,“ zabručel neochotně.

„To je pěkné město,“ podotkl, jen aby něco řekl.

„Jo? Tak si tam běž bydlet!“ vybuchl. „Je to hnusné předpotopní hnízdo.“

Zůstal trošku zaražený, že se mu podařilo tohoto profesionálně blazeovaného jedince přimět k tak prudké reakci.

„Nono, to snad...“ Život na malém městě, pravda, není nic, čím by se člověk ve slušné společnosti chlubil. Všeobecně k tomu všichni přistupují zhruba stejně jako ke kapavce; dotýčný by si snad i zasloužil soucit, kdyby si za to vlastně nemohl sám.

Raději se otočil na druhou stranu a zapřemýšlel, jak navázat dialog s půvabnou mladičkou dívkou sedící naproti, když tu si všiml, že svírá pod paží nějakou knihu.

„Co to čteš pěknýho?“ otázal se ležérně.

Mlčky mu ukázala přebal. Byla to, Pánbůh nás netrestej, ona pověstná Hrabáková Poetika. Přehořce se zasmál, asi tak hořce, jako byste přišli k domu zbořenému při zemětřesení a na jediné zachované zdi spatřili žertovný obrázek (jistě ho znáte) šimpanze v baseballové čepici, an sedí na klozetové míse.

„Co s tím, proboha živého?“

„Chtěla bych to studovat.“

„Hm, to je zajímavý, tohle chce studovat každý. Na druhou stranu, omývat mrtvoly se nechce nikomu, ale ono to v životě tak dopadá, že to nakonec taky musí někdo dělat,“ konstatoval sardonicky.

Byl poslední den měsíce, kdy se vyplácejí sociální dávky a výčepní po celém městě se připravují na nezvyklý frmol, tak odpoledne zašel na radnici pro peníze. Ve frontě na minima, kde řvou mimina svobodných matek, zahlédl bývalého spolužáka ze základní školy.

„Nazdar, tak co? Ještě že aspoň tady se potkáváme...“

„Kde jinde... Vzpomínáš si ještě, jak jsme spolu chodívali do světonázorového kroužku?“

„Ty vole, já už si z té školy nepamatuju lautr nic.“

„To já jo. Tak třeba,“ začal pateticky deklamovat: „A ty mor ho, hoj mor ho, detvo mojho rodu, kto kradmou rukou siahne na tvoju slobodu...“ Povšiml si, že celá řada k nim obrátila vyhaslé obličejce. „To jsem zrovna nezvolil vhodný příklad...“

Podzimní dny dál mizely jeden za druhým jako antikoncepční pilulky a zanechávaly po sobě jen díry v pomačkaném plastiku a potrhaný staniol.

Přítel Tonda ležel v posteli, jako v poslední době prakticky pokaždé, a čučel na televizi.

„Nahrál jsem ti ty Love,“ pustil mu kazetu z výšky na břicho.

„Hodný chlapec. Šak si sedni.“ Jediné křeslo v místnosti však bylo jako vždy zaskládáno nejruznějším svinstvem, takže touto laskavou nabídkou pohrdl. Přešel k oknu, chvílku netečně civěl do deště, pak se obrátil k televizi, kde právě běžela upoutávka na jakýsi otřesný film: „Podaří se zachránit zeměkouli před nadvládou mutantů?“

„Hm, tak mám takový dojem, že k tomu už ale dávno došlo...“

Následoval blok reklam, které svým nevkušem a cynismem překračovaly veškeré myslitelné hranice.

„Ty čoveče, mě už ti ten kapitalismus takňák neba...“

„To se nedá nic dělat, to už tady máme nejspíš nafurt,“ uchechtl se a vypnul televizi.

„Oni ti mladí jsou dneska jacísi divní. Ne že

by byli apolitičtí – to bychom jim přisuzovali ctnosti, které zdaleka nemají. Ale oni se o věci zajímají jenom tehdy, když jim to něco vynese. Jinak se smíří s čímkoliv.“

„Co myslíš, bude revoluce?“

„Těžko říct - ale tak nebo tak, nám už to nebude nic platné. Ostatně v naší zemi při revolucích málokdy teče krev. Ne snad že bychom byli takoví dobráci, spíš se nikdo nechce moc angažovat, dokud není jasné, jak to vlastně dopadne. Zato potom si na poražených zchladíme žáhu jaksepatří. Zatím ale pozoruju jediný příznak obecné nespokojenosti, a sice že na ulicích je vidět čím dál víc lidí ožralých už před polednem. Jestli se z toho ovšem dá něco vyvozovat...“

„Škoda. Docela rád bych se dožil toho, jak budou na Václaváku veřejně věšet všechny tyhle naše celebrity.“

„To se nikdy nestane, ty blázne. Takové kreatury potřebuje každý režim, ti přežijí všechno, snad i Soumrak bohů.“ Udeřil pěstí do parapetu. „Občas mě mučí strašná představa, že jednoho krásného dne se celý vesmír smrští do jediného, nekonečně žhavého bodu a okolo něho bude chodit Petr Novotný a dál vyprávět džouky.“

Tonda se nadzvedl na lokti. „Mluvíš jak kniha. Proč se vlastně nezkusíš živit psaním?“

„Prosím tě. Jednak to není zdravé, vysedávat pořád u počítače, a kromě toho – pro koho bych to psal? V celém tomto státě je nanejvýš sto intelektuálů a z nich je ještě devadesát negramotných.“

„Nic si z toho nedělej, Hrabal taky prorazil až v padesáti.“

„No jo, ale to byla jiná doba. Dneska už všichni jenom čekáme, až se celá civilizace konečně zhroutí, takže proč bych dělal něco pro budoucnost? A kromě toho, jenom si to zkus, dojít dneska do hospody a lovit pábitelské historky. Nakonec ti ještě někdo rozbije hubu, že ho rušíš od hraní automatu. Už ani vtipy nikde mezi lidmi neuslyšíš. Proč taky - když si dneska na vyprávění předpotopních anekdot založili živnost zkrachovalí herci, tak proč by byl někdo tak zpozditý a říkal vtipy zadarmo. To je na tom nejhroznější, že ta televize je natolik vlezlá a národ natolik zdegenerovaný, že si nechá vnutit coby idol i naprostou kreaturu, pokud je na obrazovce dostatečně dlouho. Inu, tisíckrát opakovaná lež se stává pravdou, jak říkal už papá Goebbels.“ Podíval se na hodinky. „Tak já pujdu. A podřež si... ty dveře, nejdou zavírat,“ křikl ještě z chod-

by, ale Tonda ho už přes clonu puštěné hudby neslyšel.

JAKUB GROMBÍŘ

+ + +

V ponuré hospodě tmavnoucí odpoledne
kdo nemusí, ten tu neseď
náhle všichni zvednou hlavy
pomalu jako plazi v teráriu
od zadní stěny lokálu
se ozývá rytmický rachot.

To si zrovna Pol Pot
vybírá jackpot.

ROJNICE

Mezi pokroucenými kmeny borovic
v noci, když vlhkost vzlíná pod nohama
brodí se vojáci tajemným kapradím
prsty na spouštích samopalů
hledají hledají.

Mlha a napůl zetlelé pařezy
tlumené ostré povely
psi se vzpínají na řetězech
špičky prstů v kanadách studí
hledají
smysl života.

OTÁZKY

Když venku prší tak jako dneska
nedá se v tomto městě dělat vůbec nic.
Snad jen sedět doma
a z dlouhé chvíle
se pokoušet hledat odpověď na otázky
jaké mohou klást jen děti.

Třeba proč listí padá zrovna na podzim
jestli není kostelní věži samotné smutno
nebo třeba:

co dělá česká poezie
když zrovna nespí?

ZÁSILKA BDĚLÉ MÚZY

Stanislav Zatloukal

Je to ode mne jen a jen čestné, že ti rukopis obratem vracím, buďto aby sis uvědomil, cos vlastně prozradil, pokud jsi mi ho podstrčil cíleně, nebo abych Tě včas upozornila na nedopatření, jestli se octl mezi písemnostmi určenými pro mne omylem. Jde-li o nedorozumění, nelze je už odestát, protože jsem text přečetla. Ne ze zvědavosti, a i kdyby, jeho obsah potvrzuje, že bych měla právo pokročit v tříbení našeho vztahu, které by utajením textu uvázlo.

Nevěřila jsem nikdy v libidinózní estetiku - že by metafora byla potřebou smyslů. Ty však zvoleným rámcem přeskakuješ náhle řadu zastavení, která jsi mohl rozvíjet, a dopouštíš se mi nevěry se mnou samou: Předkládáš jakési superženství v tom, že idealizuješ tělesné tvary a plynulou záměnu studu v dráždivost, a přitom podobu jejich projevů odečítáš z myšlenek na mne. Tak si vytváříš modlu, která tě nutí zobrazit si ji a odrazuje ode mne, pokud jí nedostačuji. Místo oslavy mi podáváš kritiku nebo návod pro vystupování před tebou. Tímto možná neuvědomovaným rozporem, že si totiž něco vytváříš kvůli s o b ě, tedy z nedostatku, a ne přetlaku, že vytváříš apologii, kterou zároveň doslovným rozvedením boříš, se nezavděláš ani mně a ani, myslím, múzám.

Čti znovu sám a ještě dále se spolu se mnou zamysli:

„Zní to líp, když...“ nezapamatoval jsem si dál refrén písně, doprovázené jemně na sitár, písně, která mi vysvětlovala můj omyl, ačkoli jsem si dokázal vybavit více not melodie než slabik textu. Snad je to přípustné, když tolikrát nám k rozpomenutí poslouží vůně a barvy spíše než slova.

Vracím se protentokrát k tužce a papíru, vzdávám se výhody nemuset bdít nad pravopisem, úlevy nechat se zastoupit programem v počítači, který mě červenou vlnovkou upozorňuje na chybné tvary. Místo rychle použitelného výsledku ať je raději řádně oslavena, jako obraz Madony zároveň oslavuje mistrovu ženu, která stála modelem.

Stála modelem vzorně; to já jsem se pospíchal přesvědčit o pravdě chasidské moudrosti, podle níž se smyslové rozkoše podobají pa-prskům v temné místnosti: také se zdají hmot-

né, než se je pokusíme uchopit. Probouzel jsem se sice do dne, kdy jsem měl vedle ní usínat, s vědomím, že vlastní pocity nebudou lepší, než jak jsem je ke své škodě už znal, že naše radost může být větší právě jen jejím sdílením, upřednostněním toho druhého, nečekal jsem však, že po večeři, jež příslibem další hojnosti vzdáleně připomínala štědrovečerní, mě právě velikost přidané porce zaskočí poznáním, že se žena může stydět i před svým nejdražším.

„Nějak pospícháš,“ poškádčila mě při nádobí, když na talíři našla nesmytou stopu jídla. Položil jsem talíř znovu do dřezu a přejel po zaschlé smítce houbičkou. Kývla hlavou a teprve ho zachumlala utěrkou.

Následovala postupná koupel, po níž jsem ji nesměl osušit. Odmítla nebo odsunula mou jemnou froté masáž, stejně jako byla na „někdy“ domluvena koupel společná, pro niž na zastření hladiny koupila pěnu.

„Pustíme si desku?“ zeptala se potom, už upravená. Klasiku jsem neuměl vnímat opravdově, mít hlubší prožitek než jen z prvního plánu. Smyčce mi tedy vytvářely kulisu pro retro, jako se z fotografií sestavuje úvod svatebního videa. Zastavoval jsem se u vybraných detailů, zatímco ta, která držela kameru kolikrát z jiných úhlů, mi spočívala hlavou na rameni. Klapkou pro čerstvou epizodu mělo být lupnutí jehly, až vyskočí z poslední drážky desky.

Ruce si propletly prsty, čímž jako na povel naskočila vzpomínka na její nálady, když při vycházkách skládala vnitřní ruku za zády, nastavujíc tak plochu dlaně, abych ji nedržel přímo v boku. Promítání potom vybočilo ze smyslově názorné linie a četl jsem nebo slyšel své šeptané věty, které předbíhaly, v touze vztahovat se k okamžikům přítomným až teď. Musel jsem se usmát své naivitě. Nato opět obrazy: kvapem schovávala kalhotky a podprsenku z topení, když jsem ji neohlášen navštívil, zkousnutím se bránila polibku jazykem. A zase slova: může stud dospět až k úchylce? Jak duše, kromě zrcadlení v očích, ovlivní tělesnou krásu?

Deska byla skutečně dlouhohrající. Snažil jsem se utvrdit ve vzruchové vyrovnanosti, abych nekontrolovaným projevem neprozradil svou slabost. Připomněla znenadání dětskou hru na sousoší lásky. Na táboře prý jako projektantka zvrátila stojící dvojici do polohy vleže, přičemž křehké děvče ponechala nahoře. Když pak, po vyrozumění zbývající části pravidel, sama polovic svého modelu zalehla, dočkala

se nelibé změny, neboť další přivolaný designér pár převrátil. Trauma z oné hry si nese v sobě (řekla s úsměvem, prozrazujícím jen dílčí pravdomluvnost), takže mě sice pustí, ale budu se muset, až přijde čas, z opačné výchozí pozice silou dostat.

Když jsem se vrátil od gramofonu, který se, starožitný, ještě nevypínal sám, seděla na posteli, s hlavou zakrytou přehrnutým trikem. Asi mě nestačila překvapit, zápasíc poněkud déle s těsnými rukávy. Cosi se ve mně vzbouřilo, jakoby mi svlékáním brala práci, a povolil jsem jí vzadu přezku podprsenky. Můj dotek cítila a po vyproštění se zklamaně zahalila zmuchlaným trikem.

„Napřed mi řekni, jak bys je pojmenoval, když tolik usiluješ o krásu kvůli jejímu vyjádření?“

„Neopálené svítí jako homole cukru se zapuštěnou mandlí, jako bulky z hladké mouky, na pólech celozrnné.“ Usmířil jsem ji, ale trikem mi zavázala oči, aby prý vjem byl dokonalejší postupným skládáním z počitků, zahájených po vzoru kojence hmatem.

Z busty jsem dál měl udělat sochu, jen jsem nesvedl dodržet uložené proporce a cit pro harmonii a některé partie jsem podcenil pro spěch za radostí z hotového díla. Odrazilo se to na polychromii, když se jí rumělka rozlila po již hotové pleti a ani omluvy za přetažení a potřísnění mi sochu neoživly tak, aby se na mě usmála. Pozdě jsem vzpomněl, že lépe zní hlasy, které se navzájem slyší, aby každý tón nasadily shodně a skladbu uzavřely spolu.

Už to, že jsi nenašel příhodný název, svědčí o rozpačitosti, o tom, jak jsi vzdálen básnické pravdě. Tvou tradiční metaforu, jejíž variace se táhnou od Šalamounovy Velepísně, neodsuzují, v závěru však přechodem k estetice neděláš nic jiného, než že si vypomáháš tam, kde se má ukázat čistota přímého pohledu. Také přílišná zkratkovitost a rychlé těkání nejsou v tomto případě rysem úspornosti, ale bezradnosti: za hotovým výsledkem jsi nespěchal v textu, ale s textem.

Nechtěla jsem ti v tom škrtat, cítím však, že opravdu stačilo zakončit do ztracena hned po zápletce (doslova) s trikem. Jen bys musel upustit od záměru zobrazit vlastní slabost, která se takto otevřeným přiznáním násobí. Je, myslím, exhibicí, přílišné obviňování se z nekázně; potvrzením mužské nadřazenosti, její vyjádřené odsouzení.

Poznámka k povídkovému cyklu: Přislíbení v Sablonieres jako cyklus nese stopy své nezáměrnosti, spontánního přiřazování původně nezávislých částí: může být tedy nahlížen stejně dobře jako série variací na centrální zápletku. Sestává z triády minor (Vzpomínka zbytečného truvéra, Přislíbení v Sablonieres, O dvanácti měsíčkách), triády maior (Pugét v c moll, Barša, Povinnost k tváři) a závěrečné Zásilky bdělé múzy, jejíž název je v opozici k názvu povídky úvodní. V rámci cyklu je naznačeno intertextové zarámování v dílu Povinnost k tváři, kde sestra ústřední postavy zmiňuje úvodní povídku a přeje vypravěči šťastnější budoucnost. Centrální Pugét v c moll je dějově samostatný, námětem a psychologií však zapadá na své místo. Zkrácená verze cyklu, vypuštění triády maior, dává vyniknout návaznosti Zásilky na otevřený závěr dílu O dvanácti měsíčkách.

Poznámka redakce:

Z autorem uváděných povídek Texty zveřejnily Přislíbení v Sablonieres a Vzpomínku zbytečného truvéra. Další povídky Stanislava Zatloukala si můžete přečíst ve Scriptoriu na internetové adrese <http://www.inext.cz/texty/Book/p051.html>.

Revue pro literaturu, filosofii a jiné

**poezie/próza/vzpomínky/
rozhovor/studie/recenze/
glosy/archivalie**

**Adresa redakce:
Křižkovského 10, PS 207,
771 80 Olomouc
e-mail: aluze@centrum.cz
tel.: 068/563 11 59**

<http://aluze.hyperlink.cz>

ALUZE

GERGELY PÉTERFY

*Maďarského prozaika Gergely Péterfyho jsme již v Textech představili, a to jedním košatým souvětím z románu **Strana AB**. Takto román končí:*

Dva dny jsme z Marseille viděli jenom hlavní nádraží. Ta půlhodina, co zbývala do odjezdu pařížského rychlíku, na obhlídku města nestačila. V umývárně jsme se však stihli vyčistit a jakžtakž si vyprat oblečení, když se nám, po dlouhém přemýšlení a mnoha pokusech, podařilo dostat z elegantního válečku nad umývadlem trochu žíravého mýdla. Prádlo rozvěšené u otevřeného okna rychle uschlo a my se konečně začali zase cítit jako lidi.

Možná právě z toho sušení v průvanu, možná z něčeho jiného, co já vím, do rána König každopádně dostal rýmu, odpoledne jsem už z jeho očí poznal, že má teplotu. Neodvažoval jsem se mu to připomenout, měl jsem strach, že začne jančit a vymýšlet blbosti, že má buď rakovinu, cholera nebo nějakou lékařsky dosud neidentifikovanou nemoc. Do večera si však toho, že má horečku, všiml. Beze slova, zděšeně seděl naproti mě v kupé, říkal, že se neodvažuje usnout, protože má strach, že ve spánku umře. Kňoural, ať taky nespím a vytrvám při něm, o což jsem se v rámci možností pokusil. Jen jsem zdřímnul, popadl König záchvat zuřivosti, začal na mě řvát, že prý jsem ho určitě nakazil. Vydrželo mu to dost dlouho, nakonec si přece jen uvědomil, že asi přehání, přičemž dál zuřil, proč vlastně nejsem zrovna tak nemocný jak on, že je to ode mě pěkná sprostárna a hrubé pošlapání celého našeho přátelství. Potom mezi dvěma větami najednou usnul.

Do Marseille jsme přijeli brzy ráno a jako obvykle se chystali čekat na zpáteční pařížský rychlík. König však hned prohlásil, že nemíní nastoupit, protože jestli případně nebude moci, ve vlaku usnout – zatímco já si bíděně chmím jak to zvíře – tak v prázdném kupé zešílí. Zkoušel jsem ho přemluvit, ale nepovedlo se mi to, takže jsme zůstali v Marseille a vyšli před nádraží. Na náměstí vedlo dlouhé schodiště, kde ve spacákách leželi nám podobní batůžkáři. Kolem dokola posedávalo na lavičkách pár Arabů, nespali, možná vyhlíželi oběť, možná se jen tak bavili pohledem na spáče. König každopádně usoudil, že nám ti Arabové usilují o život, vzali jsme roha a nezastavili se až na druhém konci města v přístavu, kde jsme potom podřimovali na lavičce, přičemž mě König co půl

hodiny budil, prý má strach, že kolem nás někdo obchází. Mezitím mu došly papírové kapesníky, které si koupil v Paříži, a začal si utírat nos do trika.

Noční rychlík, kterým jsme se vraceli do Paříže, byl jiný než ten, s nímž jsme jezdili ráno, ne přímo TGV, ale něco podobného. Měl modernější a prostornější kupé a klimatizaci. Vlak byl dost plný, ale přece jen se nám podařilo obsadit prázdné kupé. Ruksaky jsme nechali na nádraží v úschovně, protože jsme se rozhodli, že dny budeme trávit v Marseille a v Paříži si hned ráno zalezeme do prvního vlaku, který pojede zpátky. Bylo vedro, zůstali jsme jenom v tričku a kraťasech. Königův stav se zlepšil, před usnutím už nejančil, ani mě nenutil bdít. Vlak tiše svištěl po kolejích a my rychle usnuli.

Kolem půlnoci mě König probudil s tím, že je v kupé strašná kosa, že už hodinu nespí a mrzne. Když se mi podařilo otevřít oči, čekala mě hrůzná podívaná: König byl celý fialový, drkotal zuby a třásl se, jako by s ním zevnitř něco lomcovalo. V kupé nebylo vůbec nic, co by si mohl přes sebe hodit: teplé oblečení jsme si nevzali, nepočítali jsme s tím, že by mohlo být chladno. I se mnou to třepalo, klimatizaci nastavili asi na dvacet stupňů, což je v tričku a kraťasech akorát bod mrazu. Pokusil jsem se do Königa vpravit zbytek večere, ale brada mu drkotala tak, že nemohl polykat. V krajním zoufalství jsem si všiml, že to jediné, čím bych ho mohl přikrýt (pokud nemám začít rozřezávat sedadla) je záclona. Tak jsem ji strhl a přikryl s ní Königa, ale tuhá látka moc nehřála. Sedl jsem si teda k němu a objal ho.

Do kupé právě vešel nějaký Belgičan. Nastoupil v Lyonu, a jak pravil, přestalo ho bavit chrápání spolucestujících, my přece nechrápeme? Neodvažoval jsem se Königa pustit, zatímco jsem mu odpovídal, Belgičan si nás prohlížel bez sebemenšího údivu. Letmo koukl na Königa, potom na utrženou záclonu a sedl si naproti nám k oknu. Byl to takový pěstěný, dobře oblečený pán, krátce se zajímal, odkud jsme, vážně, no teda, sám v krátkosti pověděl co je zač, ne zrovna Poirot, hahaha, ale něco takového. König si toužebně prohlížel Belgičanovo elegantní vlněné sako, ten si toho všiml, sdělil cenu a značku saka a taky, že ho dostal od manželky. Jestli budeme mít v Paříži čas, určitě se máme stavit v tom a tom obchodě, mají tam perfektní saka. Potom si z tašky vytáhl polštářek, dal si ho pod hlavu a sladce usnul. Potom i Königovo drkotání začalo polevovat, ale neodvažoval jsem se ho pustit z objetí, k ránu jsme oba usnuli.

(z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut)

TOMÁŠ T. KÚS

hlášení

I.

Hlásím se ti. Hlásím se ti zas a znovu.
Už vidím, jak se plácáš do čela. A ruce v bok.
Ručičky uťaté.

Jsem tu. Do běla jen plivneš po slovech.
A já jimi před smrtí. Já jimi tenký.

Hlášení k zítřkům: včerejší roky.

Ty víš, že se nehýbu z místa. Že necho-
dím. Ani nad obrnou nezaplakáš. Ani brvič-
kou nepolámeš. Děťátku vrbě.

Ty víš, že se nehýbu z místa. Všude blíz-
ko tak: sadům tresti. Tobě.

I přiznáváš se: samota je k ohlášení, však
neplatná je. Neplatná.

Samota je sumec. Voda velká. Strakatá.
...ještě myslím na tebe.

II.

Já se ti hlásím. A nepřestanu. A budu!

Kanonáda strejců, beztvarých pamětí,
koryt vylízaných, dršek nasekaných plný stůl
plný se ti hlásím! Nepůjdu spat a...

...budu? Vykotlaná kůrka, pecen vyjede-
ný, já...

Z dubu. Hlásím se z kmene, ach, než
mlíčí od pramene. Raníčko tebe bez.

...tvé boky: ještě myslím na krůčeje.

III.

Hlášení o kolemjdoucích: ...buďte sbo-
hem, buďte kolem. Včerejší.

A věřím. Ještě věřím na nohy. Bosky
houpám.

Kvapí kamsi prs i žíla, i leb náš vezdejší.
...alespoň sykni!

IV.

Hlášení k zítřku: včerejší roky. Snáz hro-
by, lodě pod potoky. I světnička krutá, vesná.
Noc kutá bodláčí.

Noc kutá bodláčí. Noc kutá bled. Noc
kutá měsíc napohled.

Ó běsit smyčkou. Podmáslím k ránu.
Stoličkou předem. Od zemi k pánu.

*... i po kozelci myslím tebe. ...alespoň
sykni skrz. Alespoň přešlápni v suti. A před.
A odtud znám odnepaměti: tvé boky tiché,
roky liché včerejší.*

jedenáctá

listopade
měsíci želvo, žaluji!
košile bělá prázdný krunýř
nitky co maso vytrhává
déšť tepem kaboní tak...

žaluji prvně
věším se pod kabátem
podruhé žaluji
tramvaje steny zahřívám
(marností přioděn)
žaluji natřikráte
železné pláty na hrud' tisknu
počtvrté žaluji
svábené hostky na mršinu
žaluji
...že vůbec někdo
že vůbec leckdo pojídal
rezokal náš uchlady.

počty

jednou zas zhasnout
jednou zas jak klekání kývat zvon
a v peří dráti peří

ráno však odezírat mluvu dvojí
uchodit nohou čtvero
a košík jablek slunný
k němuž jen po osmi.

vzpomínka

to tenkrát lidé žili
mnoho nenamluvili
zranění se odbývala tlumeným
heknutím

...básníci a mluvkové?
těm se utínal tipec od sekerky, vždyť
v dobré víře i kat
může být holičem...

Tomáš T. Kús (1978): Člen plzeňského Ason-klubu. Pod jeho záštitou publikoval v prosinci 1999 prózu „Ještě hlavu?“ a v listopadu 2000 sbírku poezie „Houslový klíč“. Vítěz soutěže Literární Šumava 2000 v kategorii poezie.

... PRAVĚ JSEM ZJISTIL, ŽE NĚKTERÉ
VĚCI ČLOVĚK PROSTĚ ODKLÁDAT
NEMŮŽE... JMENUJI SE UMBERTO E.

O PŘESTÁVCE PŘED
NATUŘENÍM...

A MOŽNÁ MĚ
ZNAJÍ JAKO
AUTORA KNIHY
"ONOMASIOLOGIE
JAKÁ JE A
JAKOU JI
ZNAJÍME"...

TAK MĚ TAK
NAPADÁ, ŽE
JSEM JEŠTĚ
NEMLUVIL O

NATURALIZMU... (1)

... PROBOHA, KDYBYCH NEPOUŽÍVAL TEN
DERMACOL, KDE BYCH BYL... VÍTE,

NATURALIZMUS...

TO NENÍ MOC

LEHKÉ ČTENÍ,

DOST SE TAM

MLUVÍ O VĚCÍCH,

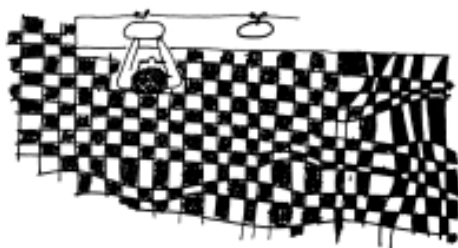
JAKÁ BÝVAJÍ

TABU, O ŽIVOTĚ

SYROVÉM A

NERADOSTNÉM...

... TŘEBA SE Z POČESTNÉ STANE PROSTITUT-
KA, DĚTI JI POMŘOU A MUŽE ZAVALÍ
V DOLU UHELNÝ BALVAN... NAVÍC JE
TAKOVÉ ČTENÍ ZAVALENO PODROBNOSTMI...

(3)

...VÍTE, NEJHORŠÍ NATOM JE, ŽE SE TĚ PO CHVÍLI NEDAČÍST... ALE JA VÁM PROZRADÍM OBRANU PROTI TOMU HVUSU A ŠPÍNĚ - PŘEKONÁTE TO ŽIVOTNÍ RADOSTÍ, OPTIMISME...
4

SAKRA...

POBRÁČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ

6

ROZHOVOR S MICHALEM NOVOTNÝM, AUTOREM KNIHY JISTÝ PAN G.

Jste znám jako překladatel, píšete také poezii. Nyní jste vydal první prozaickou knížku. Dá se její žánr nazvat beletrizovanou biografií?

Myslím si, že je to poměrně dost obtížně uchopitelný žánr. Řekl bych spíš, že je to jakýsi životopisný esej, s tou výhradou ovšem, že v sochařově životě je mnoho okamžiků, které se vzpouzejí racionálnímu vysvětlení, a tak jsem se dal riskantní cestou povýšení pravděpodobnosti fikcí.

V názvu vaší prózy je přívlastek „jistý“. Ten vyvolává řadu asociací. Mohl byste kontext, v němž je použit, trochu blíže vysvětlit?

Titul této prózy se mnohokrát měnil a k jeho konečné podobě přispěl i nakladatel. Je totiž nesporné, že čtenáře může přilákat dostatečně tajemný titul. Ale není v tom jen komerce. V Gutfreundově životě jsou jisté přeryvy či okamžiky, které není snadné vysvětlit. Například: plastiky, na kterých pracoval před školením u Bourdella v Paříži, vůbec nenaznačují ten zvrát ve vývoji, který prodělá jeho dílo o dva tři roky později. Anebo: Gutfreund přece musel vědět hodně o moderním umění svých současníků. Myslím tady hlavně na kubismus a kubisty. On se však sveřepě brání, alespoň jak dokládají jeho deníky, a moderní umění zlehčuje. Nechá se stále oslňovat starými mistry. Jako by se nechtěl zpronevěřit svému učiteli Bourdellovi. Ale vrátí se do Prahy a během dvou tří let vyjdou z jeho atelieru plastiky, nad jejichž datováním znalci krouťí hlavami. Otto Gutfreund je skutečně jednou ze zakladatelských postav kubistického sochařství, ale víme to spíše jenom my. Sochaři totiž nebylo souzeno působit v centru moderního umění, v Paříži, a jeho proslulost se tedy omezuje na střední Evropu. Sochař sám si tento stav uvědomoval, a proto se ve čtrnáctém roce rozhodl ve Francii působit. Tam vytvořil, podle svědectví Filly a Štecha, mimořádné plastiky, které vývoj sochařství posunovaly mnohem dál, bohužel se však po válce nenávratně ztratily. A válka? Gutfreund, který nebyl ani odveden c. k. armádou, vstupuje do Cizinecké legie, podstoupí ofenzivu v Champagni a usiluje o to, aby Češi mohli bojovat v rámci jednoho útvaru. Bé-rangerův zákon však zakazuje příslušníkům „nepřátelských mocností“, což Rakousko-Uhersko

vůči Francii bylo, bojovat ve francouzském vojsku. Gutfreund spolu s dvěma dalšími četaři podá nešťastnou žádost o uvolnění z armády. Tento čin je však považován za dezerci a sochař je do konce války internován. V internaci však, dříve než podlehne depresím, vytvoří z prkýnek další svébytné objekty, plastiky, které vzbudily úžas.

Otto Gutfreundovi se u nás dost psalo, ale spíš v souvislosti s jeho dílem, umístěným v Babiččině údolí u České Skalice. Jak byste dnes jeho místo v českém moderním sochařství charakterizoval?

O jeho mimořádně důležitém místě v našem moderním sochařství nemůže být pochyb. Je to zakladatelská postava, a to jak ve smyslu kubistického sochařství, tak i tzv. civilismu neboli nové věčnosti. Ale o tom by měli spíš hovořit umělečtí historici, kteří se dnes na Gutfreundově postavení výjimečně shodují. Trochu to odlehčím: Otto Gutfreund měl na Umělecko-průmyslové škole za žáka znamenitého sochaře Jana Wagnera. A Wagnerovi pozdější žáci, Chlupáč, Palcr, snad i Janoušek, razili heslo: „Od Wagnera ke Gutfreundovi“. Sousoší Babičky s dětmi u České Skalice pro mě rozhodně není symbolem Gutfreundovy velikosti, jakkoli je to netradičně pojatý pomník. To spíš poslední sochařovy Ležící ženy jako náповeď dalšího, bohužel smrti zmařeného vývoje.

Pravděpodobně nebylo tak jednoduché dopátrat se podstatných faktů z Gutfreundova života. Objevil jste mezi nimi něco mimořádného, co by pohled na tohoto sochaře zásadně změnilo?

Gutfreundův život je látkou nikoli na jednu, ale pro tři nebo pět knih! O některých paradoxech jeho života jsem se zmínil v odpovědi na druhou otázku. Tady bych musel navázat; jak se v Paříži po válce nemohl uživit, jak se s krvácejícím srdcem rozhodl vrátit se zpátky domů vlakem, který do Prahy převážel obrazy z výstavy československých umělců v Paříži, jak ho v Praze naši novodobí hrdinové, kteří si za války hověli doma v teple, osočovali jako rakouského špiona; proč došlo k tak nenadálému obratu v jeho sochařském směřování, o kterém v jeho písemných projevech nenajdeme ani řádku na rozdíl od období tzv. nového umění, jak se stal po Štursově smrti oficiálním sochařem, což byl úděl, který mu zoufale nevyhovoval, jak se v šestadvacátém, sedmadvacátém roce jeho výtvarná poetika znovu proměňuje, jako by se

chystal k dalšímu skoku; a co jeho tragická smrt na vrcholu? Paradoxy ovšem pokračují i po sochařově smrti. Kde ho v zahraničí vystavují? Ve Washingtonu u Hirshorna, v Tate Gallery v Londýně, ale v Musée d'art moderne v Paříži jeho Hamlet leží v depozitáři. A dovedete si představit, kolik jeho načerno odlitých plastik běhá po světě? Jímá mě z toho úzkost. A chcete-li vědět, odkud jsem čerpal údaje z jeho života, pak vezte, že z rodinného archivu.

Jak se díváte na nakladatelství Dauphin, které vaši knihu vydalo, a jeho majitele Daniela Podhradského?

Nakladatelství Dauphin je mimořádně sympatické už proto, že vydává tolik knížek z francouzské oblasti. Pan nakladatel je ovšem fantasta, který na většině knih prodělává, protože knižní trh má plná ústa, řekl bych spíš hubu, knih se zlatými ořízkami, a takové, jaké vydává pan Podhradský, bere po jedné. Na cestě po Moravě jsem byl z některých knihkupců hodně zkormoucený, ale o to víc jsem pookřál u vás ve Vsetíně a v Hradišti u pana Janouška, i v Olomouci.

S Michalem Novotným hovořil Dalibor Malina

JISTÝ PAN G. V RUKOU BÁSNÍKA

Michal Novotný, autor knihy *Jistý pan G.*, je veřejnosti doposud znám spíše jako básník. Knížka o jednom z neoriginálnějších českých moderních sochařů, Otto Gutfreundovi (1889 – 1927), kterou vydalo v r. 2000 pražské nakladatelství Dauphin Daniela Podhradského, je první prozaickou prací tohoto autora. Motivace k jejímu napsání vyjde najevo až po bližším posouzení okolností, které s životem českého sochaře a jeho rodiny souvisí. Nic neskrývající pražský autor nakonec prozradí, že jeho matka byla Gutfreundovou neteří, že se právě do jejích rukou dostala Gutfreundova korespondence a některé další zajímavé písemné dokumenty z jeho života a že se poněkud rozostřená postava nesmírně přemýšlivého sochaře stala pro Michala Novotného, básnický přijímajícího a vnímajícího životní realitu a umělecké výkony ve všech oborech, jakousi obsesí, s níž se potřeboval vyrovnat. A to tím spíš, že cítil dluh, který vůči Gutfreundovi česká společnost má. Ani reflexe Gutfreundova díla v kontextu moderního evropského sochařství meziválečného období ho neuspo-

kojuje. Michal Novotný si tento fakt vysvětluje výlučností Gutfreundova díla, jeho předvídavostí a předjímavostí, která z díla tohoto umělce činí fenomén minimálně evropských rozměrů. Patrně má pravdu. To, co je přítomno v následovnících Braqueova a Picassova kubismu (i pro Gutfreunda byl kubismus základní uměleckou inspirací) pouze latentně, tedy potřeba vyjádřit charakter doby v její dramatickosti, naléhavosti a úzkostnosti, rozvinulo se u Gutfreunda s plnou silou. Poučen kubismem a expresionismem dospívá k originální a nesmírně sugestivní sochařské syntéze, která v našem moderním umění nemá srovnání.

Za Gutfreundovým expresivním, teoreticky zdůvodněným sochařským projevem stojí jemná, vysoce sensitivní duše, citlivá na dobové společenské poryvy, ale i na ryze privátní události v rodině či intimních vztazích. O tom všem Michal Novotný dobře ví; může to navíc dokumentovat umělcovou korespondencí, deníkovými záznamy, porůznu roztroušenými poznámkami k dílu, dochovanými vzpomínkami členů jeho rodiny.

Dokumenty, zprávy a informace o Gutfreundově životě a díle tvoří plastickou mapu utvářející obraz sochařovy biografie. Tyto zdroje jsou většinou spolehlivými průvodci po místech, kde se utvářel Gutfreundův osud, kde se ale také znenadání a nepředpokládaně, mnohdy i nelogicky, objevovaly důsledky jeho životních rozhodnutí.

Autor knížky *Jistý pan G.* dokázal toho, co po sobě sochař Gutfreund zanechal, zajímavě využít. Kompozice jeho beletrizované biografie (autor žánr knížky označuje spíše jako životopisný esej) připomíná metodu kubistů. Předmět zájmu je nahlížen z různých stran; kompozice, opírající se o využití rozmanitých slovesných žánrů (reportáže, úvahy, fikce, vyprávění založené na dialogu, korespondence) utváří kontraposice světla a stínů, známých, méně známých a neznámých či bílých míst v sochařově biografii. Tam, kde chybí fakta, nastupuje autorská fantazie, rodí se fikce, která, uplatňovaná v tónině, již se prosazují doložené události umělcova života, nijak neruší. Spíše naopak. Přispívá k zajímavosti textu a jeho žánrové objevnosti. Autor vše umně spojuje v celek, který působí životně, třebaže přiblížit se oné životnosti je mnohdy možné pouze metaforicky. Tady nastupuje poezie a její kouzlo: nesnadná uchopitelnost jejího obsahu a jeho konkretizace, aniž by tím však

sama výpověď cokoliv ztrácela na pravdivosti. Tady se Michal Novotný ve své próze představuje jako básník.

Jistý pan G. se cítí být Čechem, putuje na počátku 20.století do Paříže (jak také jinak, chce přece dělat umění!), píše rodičům i své lásce; uvažuje o umění, vstřebává vše, co Paříž v této oblasti přináší. Bojuje na frontě I. světové války, a to na straně Francie. Jak by mohl tušit, že se stane pro mnohé, a to už v nové Československé republice, zrádcem! Učí na Umělecko-průmyslové škole v Praze, je členem SVU Mánes, vnímá české meziválečné umění a zároveň je mimo směry a proudy, i diskuse, které tvorbu u nás ve dvacátých letech provázejí.

A řekněme přímo: je dál. Umírá však předčasně. O jeho smrti vypovídá policejní záznam z 2. 6. 1927. Svědkem Gutfreundovy smrti je kustod ze Společenského klubu na Střeleckém ostrově v Praze, který vypovídá o nalezení mrtvoly plovoucí ve Vltavě. Poslední věta Novotného knihy pak sděluje: „A přesně na den a rok, 2. června 1928, utonula ve Vltavě jeho sestra Milada.“

Zdánlivě jednoduchý život jednoho z největších moderních českých sochařů, tak, jak ho přibližuje Michal Novotný, skrývá však daleko víc. Netvoří ho jen události, nedá se vměstnat do faktografie. Je prostoupen nesdělitelným tajemstvím, které se ani autorovi knížky nepodařilo odhalit. Není to snad ani to nejpodstatnější. Zůstal v autorském nadhledu a poctivosti poblíž výsostné oblasti, kterou je umění a která vždycky ohromuje. Tváříme se, že rozumíme, ale stojíme v údivu nad lidským výkonem, uchvácení nesdělitelným. Je záslužné a dobré, že nám to Michal Novotný znovu připomíná.

Dalibor Malina

NENAPLNĚNÉ OČEKÁVÁNÍ

Musím přiznat, že v případě básnické sbírky **Štáva** Věry Chase, kterou vydalo pražské nakladatelství Labyrint, jsem podlehl vlastní zvědavosti a pokušení a byl zlákan i příjemnou obálkou ve stylu šedesátých let. Reklamní tah se vydařil, aspoň u mne.

Název sám o sobě sliboval plno smyslovnosti a v podtextu i smyslnosti. Další očekávání vzbuzoval i text, který tento, novými tex-

ty doplněný výbor z autorčiny předchozí tvorby, uváděl. Píše se v něm, že by *sbírka v stylistické i tematické různorodosti měla dát vyniknout originální formě, která je v pracích současné básnické generace ojedinělá*. Ale ani po přečtení knihy jsem tohoto dojmu nenabyl a nenašel jsem nic, co by výše uvedená slova mohlo potvrzovat. Marně jsem pátral, kde a v čem se ta originální forma skrývá. V střídání volného verše s básněmi/texty v próze? Asi, neboť sbírka kromě tří, a to ještě spíše grafických variací na Morgensternovy trychtýře, žádnou formální a stylistickou inovaci nepřináší.

Nyní k obsahu sbírky. Žádný literární skandál či literární událost se nekoná, a to ani ve spojení s erotickou tematikou, kterou předkládá. Erotiky je na stránkách knihy sice hodně. Ba až přespříliš. Nalezneme ji především v textech, méně je už přítomná v autorčiných kresbách, které tvoří příjemný výtvarný doprovod v duchu knihy.

Vše ale působí až příliš chtěně a okatě. Snad kdyby tento záměr nebyl tak silně prozazován do popředí, mohl by autorčino předložení trochu lechtivé a trošku šokující knihy vypadat jinak. Takto se však téma na sto stranách dostatečně vyčerpalo variacemi na sebe sama. Celkově chybí jakási razantnost a autentičnost textů, neboť motiv překvapení je všeobecně vystřídán předpokládaným. Nelze popřít, že některé texty nepostrádají humor a že výbor obsahuje i zdařilé básně, např. *Báseň o mé kamarádce, jejich orgasmech a nevhodném příteli* na str. 31, která si lehce pohrává s jedním ze zapovězených sexuálních témat. Některé snad u méně otrlého čtenáře dokážou vyvolat ruměnc na tvářích. Ale i tak: z básní vane citové prázdno, a je to na nich znát. Formální zkušenost autorky zde dokázala zachránit jen málo. Prostě by to chtělo škrtat. Otázkou je, zda si toho měla být vědoma autorka, nebo vydavatel. Knížečka o třetinovém rozsahu by byla opravdu výborem toho nejlepšího a možná že i skvělým. Takto je to jenom další položka do bibliografie.

Jste-li však fanoušky Věry Chase a příznivci jiných jejích děl, pak vám doporučuji návštěvu internetové adresy www.netrix.cz/vchase, kde naleznete českou i anglickou verzi stránek této bilingvní autorky.

Pavel Kotrla

SMRDÍ TO TADY DNĚPREM

První překlad ze současné ukrajinské literatury od roku 1989

Co víme o současné ukrajinské literatuře? Nic. Literatury kdysi spřátelených sovětských národů vyklidily po roce 1989 pulty *světu* – v dané chvíli logicky a přirozeně –, přesto malinko šokuje, že v minulosti přiměřeně frekventovaná ukrajinská literatura si na český zájem musela počkat celých dvanáct let. Mezeru zmenšilo nakladatelství ONE WOMEN PRESS, jež v květnu představilo český překlad *bestselleru* jedné z nejznámějších představitelky současné *ukrajinsky* psané literatury **Oksany Zabužko** **Polní výzkum ukrajinského sexu** (1996).

Oksana Zabužko (*1960) debutovala v 80. letech básnickou sbírkou *Květnová jinovatka* (1985), vydala postupně sbírky *Dirigent poslední svíčky* (1990), *Autostop* (1994). Za básně přeložené do angličtiny obdržela v roce 1997 cenu Global Commitment Foundation Poetry Prize. Překládá americkou a polskou poezii, je viceprezidentkou ukrajinského PEN-klubu.

Sto třicet stran označovaných za román je panoramatickým obrazem života hrdinky, mladé ukrajinské básnířky po kolapsu sovětského impéria. Sexuální odysea umělce a básnířky, jak bývá kniha charakterizována, se odehrává na Ukrajině a v Americe na konci 20. století. Přestože se autorka uchyluje k nezávazné er-formě, příběh je do značné míry autobiografický. Zabužko čerpá zejména ze svého pobytu v USA a v Anglii, kde v polovině 90. let delší dobu pobývala.

Mateřský *jazyk*, léta znásilňovaný a i nyní stále ohrožený, vědomí tragické *historie* vlastní země nastavené nepřilíš šťastnou *současností*, až příliš jasný obrázek *dětství* poznamenaného gulagovým stínem dvojího života pronásledovaných rodičů: tím vším je hrdinka v americkém kotli obtěžkána, to všechno postupně tahá z tajemného záplataného a lehce ošuntělého slovanského ranečku. A Amerika žasne. „*Co ti mám říci, Donno? Že nás vychovávali chlapi, omrdaní ze všech stran, že ti samí chlapi nás pak ošukávali a že v obou případech s námi dělali to, co jiní, cizí, chlapi dělali s nimi? A že my*

jsme se přijímaly a milovaly takové, jakými byli, protože nepřijmout je – by znamenalo postavit se na stranu tamtěch, cizích? Že náš jediný výběr byl a zůstává – mezi obětí a katem: mezi nebytím a bytím, které ubíjí?

...

Až by se chtělo říci, že úzkost a strach jsou tím nejdivočejším vírem, který autorku zcela pohlcuje. Možná i proto tolik bezostyšně na odiv stavěného sexu (je-li libo: *šukání, mrdání, a hle – i milování*), asi i proto „*tvrdé mužské péro, které příjemně potřísnilo chodidlo*“ či popis menstruačních potíží, které prostřídá „*painful intercourse*“. „*Sex je jen ukázka nějakého vnitřního rozporu,*“ odpovídá si mimoděk autorka ústy své hrdinky, proč tolik polohy – převážně – ležmo. Příběh umíchaný jako sadomasochistický koktejl sekretu? Nikoli, spíše ona tvrdá volba mezi *bytím a nebytím, které ubíjí*. Panický strach o vlastní zemi a národ, jeho jazyk a kulturu: přežijí v presu euroamerické džungle(?!) odeženou konečně medvědí pracku(?!)

(„... vyližte si prdel se svou ruštinou!“).

Léta tabuizované téma *sexu* se samozřejmě i v ukrajinské literatuře těší značné oblibě. Například povídkový soubor Jurije Pokalčuka *To, co je na dně* (Lvov, 1999) je ukázkou toho, že ukrajinský čtenář má v tomto směru opravdu ukrutný hlad a dokáže zřejmě strávit i na první pohled nestravitelné. Vyčítat Oksaně Zabužko lacinou touhu šokovat trochu narcistním líčením vlastních milostných patálií a jiných trablů by ale nebylo fér. To, co by chtěla říci, zůstává vyřčeno aspoň takto. Pořád jen kdesi v pozadí číhají onen *strach s úzkostí*, jež dokáží škrtit hrdlo tak dlouho, až z něj přestanou vycházet slova a nahradí je zoufalé orgasmické chrop-tění.

O současné ukrajinské literatuře už víme – i díky kvalitnímu překladu mladé české ukrajinistky Rity Kindlerové – aspoň cosi. Další knihy čekají, například tvorba vůdčí postavy skupiny BU-BA-BU Jurije Andruchovyče či charkovského básníka Serhije Žadana. Vůbec nejde o to splácet dluhy, ale zbytečně se neochuzovat. Texty, které vznikají na východ od nás, ale ještě ne v Rusku, totiž leckdy dokáží fascinovat. Čímsi, co jednou kamarád-sinolog popsal jako: „...*srdí to tady Dněprem*“.

René Kočík

IMAGINACE

Miloš Juříčka

...

Ale podzim to nejsou jen padající lupeny, barevná leporela, první žertovné mrazíky, česání ovoce, shrabávání steliva, to je také porážení oveček, jateční pistole, košerák a ovečka sténá v bezvědomí, kopýtkama hraje v zemi, jako by chtěla vycouvati z těla do rozevřené krajiny, teplá krev v blátě se dala na pochod, z rudých úst proudí mlžný vzduch a básník se sklání a ptá se sám sebe: je to růže?, není to růže?, je to tedy popínavá růže a ovečka přidává na intenzitě, jak sebou mrská, pokouší se utéci z rajonu smrti, ale ta už rozprostřela svá tenata, odhalila netušenou sílu, pak náhle šhub a fertyk, ovečka přestala zametat nohama na odvráceném prahu života, zbyly jen ty ztrápené oči s výčitkou upřené na básníka, jako by on byl vinen, a básník celý obolavělý se snaží ovečce zatlačit oči, sprovodit tu bolestnou výčitku, ovšem pan řezník Huml ho zarazí něžným pohybem ruky: „Kdepak, to se vám nepodaří, ovečky odcházejí ze světa jevů s otevřeným hledím, tak jak do něj vstupují,“ a v těch tmavých, mžurkou potažených očích, ztratilo nebe rovnováhu, pan řezník Huml se sklání nad zadními běhy, udělá oka na pověšení a volá na básníka jako o posledním soudu: „Pojďte sem! Pověsíme ji na krumholec!“ pak zas otevírá jí břicho a volá na básníka: „Kdepak vás mám, pojďte sem! Doneste mísu na vyvrhnutí vnitřností a tady mi to přidržte, musíte mi být nápomocen!“ a pan Huml si potahuje nůž a básník do něj vkládá slova: „Pane Huml, jen tak mezi náma, ta ale měla krucinál ráda život, tak ho měla zažitý, až se jí těžko odcházelo ze světa jevů,“ a pan Huml vkládá ruce do útroby ovečky a s povzdechem dodává: „Jo, ovca, málo platné, ta dlouho zdychá, ale kdeže zas otálíte, pojďte mi sem přiložit ruce k dílu, nebo to ne zrovna nejlíp dopadne,“ snad ví, co za tím vším svinčíkem vězí, jak nic nezačíná, nic nekončí, anebo všechno začíná pianissimem a přechází ve fortissimo, aby to věčným návratem přešlo, přeskočilo, překulilo se z forisima v pianissimo, jak změna úhlu pohledu dovede člověka rozetřást, zviklat nastolené ideály, naplnit mysl k zalknutí, do toho máchající ruce pana Humla trahající krvavé cucky,

jako by je měl obě až po loket zapasované do brunátných mračen, šmahem se stmívá, klubou se první hvězdy ze skořepy rychleji a rychleji houstnoucí tmy, inu i podzim je podivný v našem kraji, co naplat...

Prudké trhnutí na loži, někde v paneláku teče voda, rozezlený budík na stolku si vybírá svou momentku, odepřený pohled v zrcadle, tradá do roboty, škola volá, z kaštanovníků pelichá první sníh, na chodbě se div nesrazím se školníkem, pumpuje z hrdla samé kletby, skrz troje zdi jsou slyšet, jako by mu přišláplí kuří oko, na konci chodby potkávám Šárku zapasovanou v hrozen dětí, škrobeně se na mě usmívá, skrz lněný mandel vlasů prosvítá šrám, oko podlité bouřkovými mračny, v očích vyčichlé slzy, jistím, že ten její mužský zase na ni pořádal hon, zas ji vzal tlučkem, ale už se to přece jen lepší, nedávno jí vyrazil tři zuby a zbil ji do bezvědomí, když mu nebyla po vůli, pln touhy rozcupovat květ na noc zavřený, zabírám narychlo do vesel, tajemství odráží od břehu a vzbouřené vlnky žene k ztroskotání, nikde ani hlásky, kamže to bývá odkládána usmrcená zvěř??

...

(Ukázka z delší prózy)

Miloš Juříčka (nar. 1975) vystudoval VUT v Brně, fakultu elektrotechniky a informatiky, je inženýrem a žije ve Vsetíně. Píše básně i prózu. Jeho texty si doposud četli pouze jeho kamarádi. Má rád fotografování, v jedné ze vsetínských kapel hraje na kytaru. A jak je zřejmé, má rád především Bohumila Hrabala.

-dm-

JAKUB CHROBÁK

B A L A D A

Leží mlha leží,
leží na poli.
Když má chlapec roky,
chodí o holi.
A když on pak není,
aj, to zabolí.
Jiný si pak všímá
mlhy na poli

GABRIEL PLESKA

Bratři dva – Múruš a Dúruš šli na houby Šli
na houby

našli holuby

Holuby pekli na kamnech z kterých
komín do nebe A tu ze zobáků
zamordovaných

– ??? ? ! – malé bílé holubičky a byly to jejich
duše a ty šly a skočily do komína
Tím komínem rovnou a jistě do nebe

Mdlo

Byl jsem zblednut a byl jsem zezelenán.
A byl jsem uťat a byl jsem utajen.

Přibíhají čtyři urostlí krysáci,
Přinášejí na nosítkách
Mohutné a těžké mdlo.

Mdlo vstává, přiskočí ke mně a lije se mi do
krku. Vztahuju k němu vnitřní paže, které
začínají někde u ledvin, vztahuju k němu
svoje vnitřní paže, vtahuju ho, stahuju ho,
beru si ho do vnitř. Nevzpouzí se, nevzpíná
se, nezpívá.

Kachna ochutnala boj a okusila krev.

Zocelena pouličními šarvátkami, ojizvená
bitvami prochází dnes městem a ve jménu
spravedlnosti prokusuje břicha děvkám,
dealerům všech drog, policii, pankáčům,
slušným lidem. Dobře tak, že je smrt na světě.

A zatím v hrnci od smetany vysoko roste, se
vzpíná houba, mezi uchy hrnce, ušima stěn,
nohou stolu napínají Pavoukové lana, cvičí,
šplhají slaňují.

Za čas přijdou páni odpojit elektřinu;
slaneček na mrazáku taje, začíná se hýbat.
Vyleze z lednice, vyhází ze skříní prádlo,
rozpáře slamníky. Nenacházeje, co hledal,
hotoví se k odchodu. Vtom. . .

ODESÍLATEL IVAN DIVIŠ

Mojmír Trávníček

Když dostal básník Ivan Diviš Státní cenu za knihu deníkových textů *Teorie spolehlivosti*, začaly se v tisku ozývat velmi nedůtklivé protestující hlasy, jejichž rozhořčení mělo vesměs společného jmenovatele: jak je možné, aby stát odměňoval autora, který klne vlasti, ostouzí a uráží vlastní národ, jeho historické idoly i současná božstva. Nebyly to jen podrážděné dopisy čtenářů /velmi nepozorných a povrchních/, ale obdobné názory projevovali i kompetentní literární znalci, pohoršení Divišovou zhrzenou láskou a občasnými paroxysmy hrůzy ze skutečnosti či ze zrůdných představ realitou vyvolaných. Hovořil jsem o Divišově díle nejednou s mladým básníkem Pavlem Petrem, který tehdy působil v redakci nebo redakční radě brněnského časopisu *Host*, a ten mě vyzval, abych pro revui napsal o básníkovi něco pozitivního, co by se odráželo od projevů zapšklých mizomůzů nebo závistníků. Velké chuti jsem do takové práce neměl, protože jsem se nemohl považovat za dobrého znalce Divišova díla. Sledoval jsem ho sice od prvních poválečných veršů v *Ohnici* s jistými sympatiemi, ale typ jeho poezie, pro kterou sám básník našel adekvátní výraz v názvu sbírky *Chrlení krve*, mi nebyl nejbližší. Jeho riskantní výpravy do temnot byly čím dál zarputilejší a připdalo mi, že se zříká rozlišovací schopnosti. Pokusil jsem se však právě proto utřídit si a vyjasnit svůj pohled na Divišovo dílo, a několik myšlenek jsem pak formuloval jako *Zamyšlení nad Divišem*, které jsem Petrovi nabídl; bylo publikováno ve 3. – 4. čísle *Hosta* 1996. – K velkému překvapení jsem krátce nato dostal od básníka dopis datovaný 15. 10. 1999. K osobnímu setkání s básníkem už však nedošlo. Dodatečně jsem zjistil při četbě Divišova životopisu, že jeho dědeček, tj. otec matky, o níž se v dopise zmiňuje, byl svatebním svědkem při sňatku mých rodičů jako přítel mého dědečka, a že jejich rodiny, dokud obě žily v Praze, se přátelsky stýkaly. – Dopis dávám čtenářům k dispozici jako doklad Divišovy noblesy i jako jedno zajímavé svědectví, jak se díval na vlastní tvorbu a na některá její významná východiska.

Drahý pane:

naš benjamín Pavel Petr mně na Bítově předal dva výtisky HOSTA. Já jaký jsem – nikdy nic nebudu mít – jsem vzápětí jeden výtisk komusi daroval. Ale to je irelevantní.

Já na Moravu nenechám dopustit. Morava je slušnější, noblesnější – a tedy nutně i distancovanější než Čechy, zem očividně prokletá – a to svoje prokletí vrhá i na Moravu, kterou táhne za sebou. Moje matka totiž je z Uherského Hradiště – a proti její vůli – neboť jsem ji nikdy nesnášel pro její horentní indiskreci mám právě od ní všechno muzické, hudbu i poesii. Matka velmi slušně zpívala, mne ty její produkce za klavírního doprovodu mého aristokratického otce podvědomě rozčilovaly, jako by celá moje chvějící se bytost cítila pohřmívati zemětřesení. Takyže k němu došlo.

Vy, vy jediný v nevlasti vlasti, jste to postihl a taky přesně řekl. Když ne naprostá jednota, pak promiňte, až identita života a díla. Brzy jsem pochopil, že poesie rovná se můj život, zcela biicky-vegetativně, i metafyzicky. Že ten princip nesmím ztratit, ale taky to, že mu musím dát a vrátit, co je v lidských silách. To trvalo téměř pět dekad, až na sám práh stáří, kdy, budete se divit, nejenže ze skalní stěny tryská pramen dál, jen teď nevímco se s ním děje, se hotuje na závěrečnou skladbu. Dále jste naprosto trefně postihl, že jsem člověk zgruntu religiózní, s četnými, žel, divagacemi do gnóze. Nikdy se mně neopodařilo strčit hlavu do tohoto správného pytle, stále jsou tu pochybovačné hlasy a protihlasy, jen jedno je jisté: že jsem na NĚHO nikdy nenechal dopustit, že ON je největší, na čem – později s kořením Říma a s obmyslnou Izraelí, ovšem, je založena jediná civilizace Života, zatímco všechny nám dostupně známé civilizace byly civilizacemi SMRTI plus generálního otroctví. S Kristem je třeba rozmlouvat jako se sousedem a dobrým přítelem a co mně leží na srdci, to mu „plácnout do obličeje“, však on si to přebere a nanejvýš se usměje nad tím neklidným člověkem.

Je to až na mezi zázraku, že se našel erudovaný člověk, který mně rozumí a který se mne zastal. Jistě jste si povšiml čecháčkovských fašismičků, a to nad Teorií spolehlivosti, kterou jsem poctivě tvářel osmatřicet let. Ještě tady v Mníšku vidím nad svým ne-

vhodně umístěným psacím stolem (na něm) obrovský harmonikářský šanon, který jsem švihl ve Svobodné Evropě, a v něm a z něho trčící spousty záznamů, jen nahrubo pozastřkaných do hypotetických oddílů. Pane Trávníčku, kdybyste mne zabil, nevybavím si, jak se toto monstrum dostalo na stůl Wernischovi v Literárkách, který prováděl první redakci – a, což je zajímavé – vyřadil z této první probírky všechny texty týkající se jeho osoby. Pak to vyšlo, bylo téměř okamžitě rozebráno, docházelo u Fišera v Kaprovce ke komickým scénám, byl zákazník, který si jich koupil dvanáct, tj. bradu měl vystrčenou a na spontánní otázku p. Fišera, co a jak? stačil odpovědět: abych to rozdál kamarádům – a zmizel. Ale hydra čecháčkovského mobu byla pohotově – začaly padat drobty, pak insinuace – je to možné? Ano, je to možné. Já Vám něco povím: jen Václav Černý a já, plus taky ovšem Vratislav Effenberger, prohlédli Čechii skrz naskrz. Připouštím, že mob je všude, v Argentíně, v Singapuru, snad i na Islandě, a to proto, že je nám sprostota a nízkost genotypálně vštípena. Ale někdo musí zůstat slušný a ten, kdo je slušný, odchází. Přece nepovedu svou dcerku do bordelu, kde se koituje na stolech a kde podlaha je plná zvratků – ihned s ní odejdu. A pak jsem si řekl: není jiné odpovědi, než že to je zášť, že řečeno s mobem, emigrant dostal Státní cenu. V Zemi České bylo a je cosi šíleného, jako by se dopotáčevší se vlček byl nasazen a roztočen nanovo – toč se a vrť můj kolovrátku – ať mi huba upadne, a taky je typické, že se mne zastala Morava. Z českých polofízlů, domovníků a pouličních výborů se nenašel muž... Vy jste postihl, pochopil a napsal, že tu je až sebevražedná identita díla a života. Já skutečně de faktonic nebásním, já jen zapisuji, že jsem jen slyšel, viděl a to ode druhých spíš než od sebe. Existuje ovšem „básnická licence“, ale věřte, všechno, co lidé ode mne čtou – pokud to čtou – je zažité, odžité, slyšené. Existuje ovšem volný prostor pro básnickou licenci – a to všechno JSTE VY přesně vystihl a postihl. Nemohu věřit, že bysme se v životě neviděli. Možná dřív, než si myslíte! Děkuju Vám bratrsky, přeju Vám zejména zdraví a lásku, jak praví naše GRANDE DAME: Sin amor todo e nada! To je slyšet! Vám oddaný

Ivan Diviš

